

מאמר יג

גמ' בבא בתרא דף עד. ורשב"ם

אמר לי תא אחוי לך הר סיני, אזלי חזאי דהדרא ליה עקרבא וקיימא כי חמרי חזורתי, שמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי (מן הגלות כדכתיב קראי טובא בנביאים) ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי, כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא כל בר בר חנה סיכסא, היה לך לומר מופר לך, והוא סבר (רבה בר בר חנה סבר) דלמא שבועתא דמבול הוא (דלמא שבועתא דמבול דכתיב אשר נשבעתי מעבור מי נח וגו' (ישעיהו נד, ט), אותה שבועה היה רוצה להפר, ויחריב את העולם במבול, ולפיכך לא רצה להפר) ורבנן (דקרו ליה סיכסא) א"כ אוי לי למה (אמרי א"כ לא הוה ליה למימר אוי לי, אלא משום דבכל צרתם לו צר).

יציאה מהתוהו היא ע"י חזרה אל הר סיני המתאפשרת ע"י ישמעאל

[א] **עומק** הענין בזה שהסוחר הישמעאלי מראה לרבב"ח את הר סיני, נראה, דהנה המהר"ל ביאר באגדות אלו שהטייעא הוא השכל המשוטט ומבקש לקנות סחורות שונות, וכבר נתבאר לעיל (מאמר י"א) שישמעאל שייך לתוהו, וכל מי שיודע להגיע מתוהו ליישוב שייך לבחינת ישמעאל, ולכן מדובר כאן על סוחר ישמעאל שעבר את המדבר והגיע מתוהו ילל ישימון.

ואותו הסוחר הישמעאלי שמראה לרבב"ח את טורא דסיני, אין הכוונה שמראה לו את מעמד הר סיני של קבלת התורה, דלזה לא צריך את הטייעא, אלא הכוונה להר סיני בלא קבלת התורה, דהיינו נקודת היציאה מן התוהו. ופיסקא זו מבארת את הנקודה שישמעאל הגיע אליה כבנו של אברהם.

מדרגת ישמעאל כאברהם אבינו קודם שלמד התורה

[ב] **והביאור** בזה שמי שעשה זאת לראשונה לצאת מתוהו ולהגיע ליישוב הוא אברהם אבינו, שע"י שהיה משוטט בדעתו יצא מהתוהו. והזרע של

אברהם שאינו שייך לתורה, אלא עדיין נמצא רק במקום היציאה מתוהו, דהיינו בנקודת ה"משוטט בדעתו" (כלשון הרמב"ם הל' ע"ז פ"א, ה"ג), הוא ישמעאל.

וזהו כדוגמת ספר בראשית כולו, שמבואר ברש"י הראשון בתורה שהוא נתינת נחלת גויים לישראל. פירוש, שיש כאן יציאה מתוהו בדרך של תורה, אבל עדיין לא הגיע לתורה ממש, אלא רק לדרך ארץ שקדמה לתורה (ויקרא רבה פרשה ט' פסקא ג').

כאשר נמצאים בתוהו צריך למצוא את הדרך להגיע חזרה להר סיני, צריך למצוא את הדרך שקודמת לתורה עצמה, ואותה הדרך שייכת לישמעאל².

ישמעאל הגיע עד המדרגה של נבואה ולא עד בכלל, שלא היה לו את בחינת "הציץ עליו בעל הבירה" שהיתה לאברהם (בראשית רבה פרשה ל"ט פסקא א'), ולכן הטעות הגדולה של ישמעאל הוא בבחינת הנבואה, אבל לא בבחינת האמונה.

העקרבים עומדים סביב להר סיני כיון שיש עקירה מהעיקר של יציאת מצרים

ג] **"דהדרא** ליה עקרבא וקיימא כי חמרי חוורת", שראו אותו הישמעאלי ורבב"ח שהדבר שעומד ומפריד בינינו לבין הר סיני הם עקרבים שהם כחמורים לבנים.

הפירוש בזה, הנה ענין העקרבים מבואר בגר"א (תיקוני זוהר דף נב. ד"ה לא יפסיק) על דברי הגמ' ברכות (לג): "אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, אמר רב ששת לא שנו אלא נחש אבל עקרב פוסק", שנחש שמורה על סתם יצה"ר לא יפסיק בתפילה, שאפילו שעובר כמה עבירות מ"מ נכלל בתפילה, אבל עקרב לשון עיקר, שמורה על היצה"ר של כפירה ושל ע"ז, והוא אינו נכלל בתפילה. וביאור דברי הגמ', שמי שיש לו כל יצה"ר אחר בזמן התפילה לא יפסיק, אבל אם נכנסים בו הרהורי כפירה צריך להפסיק. נמצא דעניינו של עקרב הוא כפירה בעיקר, ולכן נקרא עקרב אותיות בעקר.

ב. אומרים בשם היהודי הקדוש או בשם הרבי מקוצק, שקבלת התורה היא בפרשת יתרו כדי ללמדנו שכדי לקבל תורה יהודי צריך לחזור ולהיות גר, לקבל תורה מחדש בכל יום.

כאשר נמצאים בזמן של תוהו בגלות, זהו זמן של עקירה מהעיקר, שהרי ארץ ישראל היא מקום הנטיעה כדכתיב (שמות טו, יז) "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך", וממילא אם יוצאים ממנה זהו עקירה.

ונתבאר כמה פעמים^ג שהרמב"ם מביא י"ג עיקרים של אמונה, וצ"ב היכן יש מקור בתורה לי"ג עיקרים. אלא כיון שהתורה כולה היא זכר ליציאת מצרים, א"כ יציאת מצרים היא עיקר. והמתבונן ב"ג עיקרים יראה שכולם הם חלק מהגילויים של יצ"מ, כלשון הרמב"ן בסוף פרשת בא (שמות יג, טז) "כי הקונה מזוזה בזוז אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בחדוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פנות התורה", וביציאת מצרים למדנו את כל עיקרי התורה. וכיון שתכלית יצ"מ היא להביאנו לארץ ישראל, כאשר נעקרנו מארץ ישראל הרי נעקרנו מהעיקרים של יצ"מ.

מה שמבדיל בינינו להר סיני הוא דבר זה, שכל מעמד הר סיני מיוסד על "אנכי ה' אלוקיך אשר הוציא אתך מארץ מצרים" (שמות כ, ב), אם נעקרנו מיציאת מצרים נעקרנו ממילא מהר סיני. זהו עומק ענין העקרבים שמפרידים בינינו להר סיני, בגלל העקירה מהעיקרים יש לנו ריחוק מהר סיני.

חמורים לבנים הוא ענין החומר הגמור ורק בחזרה לחומר אפשר לשוב להר סיני

[ד] **גודל** וצורת העקרבים הם כחמורים לבנים, והביאור בזה, המהר"ל מפרש (בהרבה מקומות, ראה גר"א שמות ד, כ, גבורות ה' פ"ד) שחומר הוא לשון חומר שאין לו צורה. לכן הוא הדבר שחסר לו צורה, שלכן הוא תחילת כל הצבעים כמו שנתבאר בעניין הציצית לעיל (מאמר י"ב).

עם ישראל בלא עיקר הוא כחומר בלי צורה, לפי שאיבד את העיקר של יציאת מצרים, ואכן לא קיבל עיקרים אחרים ח"ו, אבל מ"מ אותם העיקרים של מעמד הר סיני אינם נטועים בנו.

הרמב"ן בספה"מ (שכחת הלאוין המצוה השניה) כתב שמצות זכירת מעמד הר סיני היא שיהיו עינינו וליבנו שם כל הימים, וכנגד "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (במדבר טו, לט) שהם זנות ומינות שגורמים שכחה של מעמד הר סיני, יש את הלבנו ועינינו שם, ורק כך יש לנו שייכות למעמד הר סיני.

ג. א"ה: ראה פתיחה לספרו של רבינו "רעה אמונה".

מינות היא ההרחקה מהעיקר כפשוטו, וגם זנות הוא דבר שמי שאביק בה הרי הוא כמינות, כמבואר בגמ' ע"ז (ז). לגבי ר"א בן דורדאי שלחזור חזרה אחרי מי שאביק בה צריך למות. רק מי שחוזר לגמרי להיות בלי צורה יכול לקבל את מעמד הר סיני מחדש.

ומה שמפריד בינינו להר סיני הם העקרבים החמורים הלבנים, החמור והלובן הוא להראות שכדי להגיע חזרה להר סיני צריך לחזור לחומר גמור, לחמורים לבנים. רק אם גם אנו חמורים לבנים אפשר לעבור את העקרבים. כיון שהעיקרים נעקרו הדרך היחידה לחזור הוא להיות חומר גמור.

ביאור נוסף שהעקרבים הם כנגד הערב רב

ה' **עוד** יש לבאר בענין העקרבים, הנה מה שנאמר במעמד הר סיני (שמות יט, יג) "ויתיצבו בתחתית ההר" קאי רק על כלל ישראל בעצמו בלי ערב רב, וכפי שביאר הרמב"ן (שמות יט, א) שנראה לו שערב רב לא היה מעורב עמם.

ונמצא שכל ההרחקות שיש לנו ממעמד הר סיני נובעת מתוך אותם שלא היו חלק מאותו המעמד ממש. ועליהם אמרו בגמ' (יבמות מז:): קשים גרים לישראל כספחת, וכדברי הרמב"ם (פרק י"ג מאיסורי ביאה הט"ו) "ומפני זה אמרו חכמים קשים להם גרים לישראל כנגע צרעת שרובן חוזרין בשביל דבר ומטעין את ישראל וקשה הדבר לפרוש מהם אחר שנתגיירו, צא ולמד מה אירע במדבר במעשה העגל ובקברות התאוה וכן רוב הנסיונות האספסוף היו בהן תחלה", ומבואר שהערב רב הם שורש הרע בישראל.

ואיתא בספר הזהר (ע' זוהר חדש פ' יתרו) שמשו רבינו נמצא בגלות בין הערב רב, פירוש שהם אלה שעומדים ומפרידים בינינו למשה רבינו, וכיון שהאחיזה של התורה אצלינו עוברת דרך משה רבינו, כדכתיב (דברים ה, ה) "אנכי עומד בין ה' וביניכם בעת ההוא להגיד לכם את דבר ה'", א"כ משה רבינו הוא עצם התורה, ואלה שאינם שייכים למשה רבינו, הרי הם כופרים בתורה [כדוגמת הכפירה של קורח שנחשב שכופר בתורה בעצמה כיון שכפר במשה רבינו, כפי שיתבאר להלן (מאמר י"ד)].

רנב נחותי ימא

זהו ביאור נוסף בעקרבים המקיפים את מעמד הר סיני, שהעקרבים קאי על הערב רב, אלה שכופרים בעיקר. ונקראו חמורים לבנים, חמורים משום "וגם ערב רב עלה אתם" (שמות יב, לח), הערב רב עלה מתוך מצרים, מתוך אלה שבשר חמורים בשרם, משהו מדרגת החמורים של מצרים הצטרף עם הערב רב לישראל.

והם לבנים, ע"ש הצרעת "קשים גרים כספחת", שגורמים לפירוד ממעמד הר סיני ע"י שהופכים כל הדור ללבן, דאמרו בגמ' (סנהדרין צח.) "אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב", ולעיל (צז.) אמרו "אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא כולו הפך לבן טהור הוא", קשים גרים לישראל כצרעת, כאשר הדור כולו הפך לבן, פירוש שמי ששולט עליו הם הערב רב, אז הדור נהפך כולו לצרעת. הערב רב הם עקרבים - כנגד כופרים בעיקר, חמורים - כנגד בשר חמורים בשרם, ולבנים - כנגד הצרעת.

אוי לי שנשבעתי לפי שהזכות תמה - כדי להפקיע את הגלות צריך להפר את השבועה של סיני

[1] ועכשיו נבאר המשך הגמרא, "שמעתי בת קול" שאומרת אוי לי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי". הענין הוא שבמעמד הר סיני אנו נשבענו והקב"ה נשבע לנו, וכשאנו פורשים מהר סיני יש חרטה כביכול על השבועה מצדו ג"כ.

ואלו הן דברי ר"ת בתוס' (שבת נה.) שזכות אבות תמה אבל ברית אבות לא תמה, שאין כבר זכות, אבל יש רק את הברית שהיא התחייבות לחוד, וכביכול במצב כזה הקב"ה מחפש היתר לשבועה.

שבועת הגלות היא שבועה שמתלי תליא בהר סיני, מי ששייך לשבועת הר סיני שייך לשבועה של "וישא ידו להם להפיל אותם במדבר, ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות" (תהלים קו, כו-כז), והקב"ה מתחרט על השבועה כדי להפקיע את הגלות.

ה. הטעם שנקראית "בת" קול, כבר העיר בזה הר"ף בתשובות (ח"א סימן א'), והתני"ט (יבמות פט"ז, מ"ז) ביאר בזה: "ולי נראה שנקרא בת קול לפי שאינו קול לו קול אליו כמו שנאמר (במדבר ז') וישמע את הקול מדבר אליו שזהו נבואה ממש אבל קול זה שאנו בו הוא מעינו ודוגמתו במדריגה למטה ממנו ולכך קראוהו בת קול שהיא הבת לאביה ולתשות כחה לא קראוהו בן קול אלא בת קול"

והוא כדוגמת הבת קול שאומרת (ברכות ג.): "אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות", שהגלות מוכרחת משום שבועת הברית, וכדי להפר את הגלות צריך הפרה של הברית מלכתחילה.

ההוא של רבב"ח שהקב"ה רצה להפר את שבועת המבול לפי שתלויה במעמד הר סיני

[ז] ואמרו בגמ' שהטעות של רבב"ח "והוא סבר דלמא שבועתא דמבול הוא", והכוונה בזה לדברי הגמ' בזבחים (קטז). "כשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי עובדי כוכבים אחזתו רעדה בהיכליהן וכו' נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם ה' למבול ישב, אמר להם וישב ה' מלך לעולם, כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם. אמרו לו מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא, שנא' כי באש ה' נשפט, אמר להן כבר נשבע שאינו משחית כל בשר. ומה קול ההמון הזה ששמענו, אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו, שנאמר ה' עוז לעמו יתן, מיד פתחו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום", וממילא סלקא דעתין שמעמד הר סיני הוא המבול.

וכן הוא כדברי הגמ' בשבת (פח). "ארץ יראה ושקטה, אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה, אלא בתחילה יראה ולבסוף שקטה, ולמה יראה כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי", ה"א יתירה למה לי מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו", ארץ יראה ושקטה, יראה שמא לא יקבלו את התורה ויבוא מבול לעולם, ושקטה כשקיבלו. ונמצא שכאשר תורה ניתנת לעולם יש צד של מבול אם היא לא תתקבל.

וזה מה שבלעם אמר לאומות העולם שה' נשבע שלא יביא מבול לעולם אבל רק אם ישראל מקבלים את התורה, ולכן מיד פתחו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום", שלא היה זה מאהבת ישראל, אלא הם עצמם מבקשים בשביל עצמם קיומם שהתורה תינתן לעולם.

והנה נתבאר לעיל (ריש מאמר ב') דאגדות אלה דרבב"ח הם כשהעולם חוזר לתוהו, כאשר נמצאים בגלות שנאמר בה (איכה ב, ט) "מלכה ושריה בגויים אין תורה",

נחותי ימא

ועל זה שייכת ההו"א של רבב"ח שעוסק בעולמות התורה, שהשבועה שבורא העולם רוצה להפר היא שבועת המבול.

"אוי" הוא בגימטריא טוב, והיינו ש"אוי" עומד כנגד טוב. כשאין טוב אז נאמר "אוי לי שנשבעתי", שהוא כנגד "והנה טוב מאד" שנאמר במעשה בראשית (בראשית א, לא), ובאים לידי "אוי מי יחיה משומו א-ל".¹

כיון שהמבול מיתלי תליא בכלל ישראל שמקבלים את התורה, עכשיו שאין תורה הבין רבב"ח בה"א שבורא העולם מבקש הפרה פירוש שמבקש לחזור למבול.

תשובת חכמים שהנהגה עם ישראל היא למעלה ממידת הדין

ח] וע"ז משיבים לו חכמים שמה שבורא העולם רוצה להפר היא רק השבועה לרעה של גלות, אבל לא לבטל לגמרי את הר סיני ולהביא למבול.

ואע"פ שמצד הדין ב' שבועות אלה מיתלא תלי אהדדי, מ"מ יש הנהגה שבה הקב"ה מתנהג עמנו למעלה ממידת הדין של העולם, כדוגמת "למען דעת צדקות ה'" שלא כעסתי כל אותן הימים (גמ' ע"ז ד), שיכול לבטל את הבחינה של כעס ואעפ"כ להשאיר את כל העולם על מתכונתו.

ביאור ענין הנדר - החזרת דבר השייך לאדם חזרה לגבוה

ט] הפרשה האחרונה בסדר נתינת התורה היא פרשת מטות, שמשנה תורה אינו אלא חוזר ושונה מה שלמעלה כדמבואר בתוס' ריש גיטין (ב. ד"ה המביא בסו"ד), ופרשת מסעי אין בה מצוות מלבד מדברים השייכים לבאי הארץ, וא"כ הפרשה האחרונה שניתנה למשה ללמד את ישראל היא פרשת נדרים.

החידוש של נדרים הוא שאדם יכול לחדש דין תורה מעצמו² (, ואין זה דומה לשבועה שהיא לשעבר שהגדר בה שיוצר מציאות של אמת ושקר, ואם עומד כנגד מציאות זו הרי הוא עושה שקר בעצמו, אבל נדר הוא גדר של איסור חדש.

1. איתא בפרקי דר"א (פכ"ט): "אמר בלעם: משבעים לשונות שברא הקב"ה בעולמו לא שם שמו לאחד מהם אלא לישראל, הואיל והשוה הקב"ה שמו של ישמעאל לשמו של ישראל אוי מי יחיה בימיו שנ' אוי מי יחיה משומו אל" פירוש שכאשר אותו אחד שהשם א"ל כלול בשמו ישלוט על העולם אז יהיה "אוי" בבריאה.

2. שיעור סו

ח. א"ה: עי' מהר"ל נתיב השלום פ"ב.

וביאור הדבר, דלעולם סוף מעשה נמצא אצל המקבל, כדמצינו דהמידה האחרונה שבה מתגלה בורא העולם היא מידת המלכות השייכת למקבלים, וכעין מה שמבאר המהר"ל (תפארת ישראל פרק מג) בענין ספר דברים שכיון שהוא בסוף הוא שייך למקבל^ט, וא"כ כשם שספר דברים הוא בחינת המקבל בספרים, כן פרשת נדרים שהיא הפרשה האחרונה שניתנה כחלק ממסירת התורה היא שייכת למקבל. זוהי הפרשה שמסתיימת (במדבר ל, ז) "בנעוריה בית אביה" - בחינת הנוקבא המקבל.

מאומת אצלי^י שעומק ענין נדרים הוא שכיון ש"והארץ נתן לבני אדם" (תהלים קטו, טז), חלק מהבעלות שיש לבני אדם הוא שהם יכולים לבחור לא לקחת את חלקם בארץ, ולהחזיר את החלק חזרה להיות "לה' הארץ ומלואה" (שם קד, א), ענין נדרים הוא החזרת דבר ששייך לבני אדם חזרה לבורא^{יא}.

ועל זה אמרו בגמ' (ברכות לה) "כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל", שעצם החיות של הבריאה היא מה שהאדם נהנה מהעולם הזה, וע"ז ניתקנו ברכות השחר על כל דבר ודבר שבבריאה. "אתה הוא ה' לבדך, אתה עשית את השמים וגו' ואתה מחיה את כלם וגו' אשר בחרת באברם והוצאתו מאור כשדים ושמתי שמו אברהם" (נחמיה ט, ו-ז), ה' מחיה את כולם ודבר זה בא לידי גילוי ע"י אברהם אבינו, כדדרשו (בראשית רבה פרשה י"ב פ"קא ט') "בהבראם" היינו באברהם, בהבראם שהביא לידי הכרה בחיות שמשופעת לבריאה.

ואיתא בתנחומא (בסוף פרשת וזאת הברכה) "אבל הרשעים אפילו בחייהם קרויים מתים וכו' מפני שרואה חמה זורחת ואינו מברך יוצר אור, שוקעת אינו מברך מעריב ערבים, אוכל ושותה ואינו מברך עליה, אבל הצדיקים מברכין על כל דבר ודבר שאוכלין ושותין ושרואין ושומעין ולא בחייהם בלבד אלא אפי' במיתתן

ט. ולכן נקרא משנה תורה לשון משנה, תורה שבע"פ. ואפ"ל לר"ע שמשנה תורה נשתלשה בערבות מואב (חגיגה ו:); אינו נקרא משולש תורה משום השם משנה.

י. א"ה: כך הוא לשון רבינו.

יא. דוגמא לדבר: חרם. מצד אחד חרם פירושו תועבה: "שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא" (דברים ז, כו), מצד שני יש את חרמי הכהנים שהם הקדש. אלא שחרם הוא לשון מניעה, חרם אותיות מחר, שאין לו מחר, כמבואר במהר"ל. או שהוא נמנע משום שהוא משוקץ, או שהוא נמנע משום שהוא שייך לגבוה. הוא אינו בכלל "והארץ נתן לבני אדם". וגם כשהוא לגבוה אדם יכול להחליט אם הוא לכהן או לגבוה, זה הכל בגדרי "והארץ נתן לבני אדם", שבבעלות האדם ליתנו למי שירצה.

רנו נחותי ימא

מברכין ומודין לפני הקב"ה וכו", פירוש מי שאינו שייך לחיות של הבריאה, אינו מברך על הנאת הבריאה הרי הוא מת.

"והארץ נתן לבני אדם", בחינת התורה שניתנה לבני אדם. על מה אבדה הארץ שלא ברכו על התורה תחילה (נדרים פא. עיי"ש בר"ן) שלא הבינו והודו על חלק האדם בתורה, שהתורה ניתנה ע"י ברכה.

נדר הוא תוספת לדבר, שע"י נדר אדם אומר שאינו נהנה מדבר זה ומחזירו כלפי מעלה. ולכן מי שמשתמש בנדר באופן שאינו נכון הרי הוא "הנודר כאילו בנה במה" (נדרים כב.) שכמבואר במהר"ל (שם) פירושו שאינו מצטרף לבית המקדש הכללי, ונאמר עליו (ירושלמי נדרים פ"ט ה"א) דייך במה שאסרה תורה, פירוש כיון שנדר הוא חזרה ל"השמים שמים לה" (תהלים קטו, טז) אם נעשה באופן שאינו נכון הרי זה במה.

הפרת נדרים - ביטול המקבל ע"י צירופו לנותן

[י] **במאמר** הזהר המודפס במחזורים קודם כל נדרי (והא מת"ז תיקון כו, דף קמג.) כתוב שהאיסורים של נדרים נמצאים אצל המקבלים, והפרת נדרים באה מלמעלה או מאחד מומחה או מג' הדיוטות².

פירוש כיון שנדר הוא שהמקבלים יש בכוחם לחדש תורה, לחדש איסור, זהו רק עד כמה שהם נשארים בגדר מקבלים, אבל אם הם מצרפים עצמם לנותן ממילא מתבטל מקומם של המקבלים, וזהו ענין ההפרה, שהמקבל מתחבר חזרה לנותן.

ולכן יוה"כ מתחיל עם "כל נדרי" שעל ידי ההפרה חוזרים למקום ההתחלה של נותן התורה, כל הנדרים מופרים ע"י שחוזרים כולם לנותן, בבחינת חירות משעבוד מלכויות³.

יב. פירוש או מבינה או מג' ראשונות. דבר שהוא שורשו במקבל הנותן יכול להפר, נדר - נדר, כמבואר בזהר, הבינה יכולה להפר.

יג. האומות טענו כנגד ישראל שכל נדרי היא הפרה של כל הבטחה והתחייבות, והם קיבלו זאת מהמלשינים, שהמלשינים הם אלה שלוקחים את דברי התורה העמוקים של עם ישראל שנמצאים בסתר ומהפכין את זה למינות. "ורדו בכם שונאים" (ויקרא כו, יז) ופירש רש"י: "שאיני מעמיד שונאים אלא מכם ובכם, שבשעה שאומות העולם ע"א עומדים על ישראל אינם מבקשים אלא מה שבגלוי וכו' אבל בשעה שאעמיד עליכם מכם ובכם הם מחפשים אחר המטמוניות שלכם" המלשינים הם המביאים את דברי ההסתר לידי מינות.

נדר והפרה שייכים לקבלת התורה בהר סיני

יא] **בהר** סיני של מקבלי התורה נתחדשו ב' ענינים אלה בנדרים, א. שהמקבל יכול לחדש תורה ב. שהמקבל יכול לחזור ולהצטרף לנותן התורה. זהו סוד נדרים והפרות. ובכלל זה שבועות דלהבא שהם גם שייכים לבל יחל של נדרים, שבבחינה זו הם אותה פרשה.

כשבאים להר סיני בזמן שאין חיבור בין המקבל לנותן, אז הבת קול נאנחת ואומרת אוי לי שנשבעתי, ועתה שנשבעתי מי מפר לי. שכל זמן שיש זכות אבות פירוש הדבר שזהו חלק מדיני התורה, אבל עתה שזכות אבות תמה כביכול יש כאן שבועה שאינה מצד דיני התורה אלא ברית שהיא דבר חידוש, כמו כל נדר שיש כאן חידוש של תורה. וממילא, כיון שאין זו התורה עצמה, שייך בדבר זה הפרה.

וזה הנידון במאמר זה בין רבב"ח לחכמים, על איזה הפרה נתכוין בורא העולם, דרבב"ח הבין שההפרה היא הפרה של מעמד הר סיני כנ"ל, וחכמים משיבים לו שעצם זה שבורא העולם אומר "אוי" מראה שלעולם אינו רוצה להפר מעמד הר סיני אפילו אם אינו חלק מהתורה, אלא ההפרה קאי על שבועת הגלות.

